

KÉSZ REGÉNY (IX.)

BRASNYÓ ISTVÁN

Kezdek el most arról áradozni, hogy hamarosan mindenkit fertőtlenítő oldatban megfürdetnek, kopaszra nyírnak, a hóna alját meg a szőrzetét befújják DDT-vel, s utána világgá küldik, csak még azt nem tudom, hogy úgy, anyaszült meztelenül-e, vagy valamiféle ruhát is aggatnak rájuk, s attól kezdve ki-ki gondoskodjon magáról, ahogy tud vagy képes, boldogulásának e téren senki sem fogja útját állni. A tavasz folyamán egész hadak fognak ilyenképpen megmozdulni, sátorlapba, zászlóba vagy mit tudom én, mibe tekergőzve, mindenki hazafelé tart, vagy arrafelé, amit a hazájának képzelt addig. És hamarosan itt lesz az alkalom, hogy magam is csatlakozzam valamelyik menetoszlophoz, vonatot fogjak, s elinduljak, hova is? Azzal a kibúvóval tömve be az alkalmatlankodó vasutas pofáját, hogy elveszítettem a menetjegyemet jelentő cédulámat, és harsány hangon zengjem tovább a dalt a többiekkel:

*A pinának nincsen álla,
mégis kinő a szakállá...*

– és legföljebb ő is csatlakozik vásott kórusunkhoz, vagy dolgavégezetlenül eloldalog, mert mások még csak szóra sem fogják méltatni, hiszen ettől kezdve így is, úgy is kitört az anarchia, csupán az lesz a kár, hogy nem osztogatnak pálinkát, mert attól esetleg még föl is gyorsulhatnak az események.

És mindez itt jut eszembe, a konyhaasztalnál, öt kilótt golyóval a fejemben, egy katonafeleséggel az oldalamon, sebtében összeverődött emberek-től körülfogva, akik erővel a holnap felől szeretnének értesüléseket kicsikarni belőlem, amikor máris minden nyilegyenes sínen fut, és engem nem érdekel a holnap, mivel még a mával sem végeztem, hiszen az a veszély fenyeget, hogy ez is áttolódhat holnapra, én meg a kettő között morzso-

lódva valahol – vagy éppen ez tenné meg igazából menedéknék, ennek a kettőnek a köze, ahová beugorva még szunnyadhatnak is valamennyit, pusztán lélekben biztosítva a jelenlétemet, amennyiben erre még szüksége van itt valakinek. A meggybefőttnek csupán a levét szűrőcsőlöm le, a magvas lényeggel már nincs időm foglalatoskodni, így is tele lehetek már mindenféle vacakkal: azt már említettem, hogy leginkább szemeteskannára hasonlíthatok... Persze, miután itt még eléggé meg is teltem mindenféle konyhai vicik-vacakkal. Már képes vagyok elámulni a fanyelű kés láttán is, éppen úgy, mintha valaki a fülem mellé állította volna az ajtófélfába: ilyen kis méretű késsel ugyan nem is volna érdemes dobálózni, ezzel még az ember fülcimpáját sem lehetne tisztességesen odafogatni: vaskos, nehéz nyelű ezüstök illenének ide, legalábbis ilyen célra, miután még napvilágnál élesre fenték a kútkáván vagy megfuttatták a köszörűkövön, az csak egy villanás lenne a levegőn át, mintha kifényesedett ekevas tükrözésével céloznák meg az embert – már szinte mindegy, hogy merre kapja előle a fejét; ez a fölszerelés sikkadt el innen kézen-közön, valaki végül a köszörűkövet is elgurította vagy elvitte állványával együtt, úgy tett, mintha kölcsön kérné, de utóbb, miután már fölöttette a kocsi, egyszeriben meggondolta magát, és mostanra már csupán annyi merülhet föl ezzel kapcsolatban, hogy nekem mi közöm volna ehhez az egészhez, épp nekem, futólag betoppant valakinek, akit itt senki sem tudna néven szólítani, még csak kezét sem fogtak velem, ugyanis akadályként állt közöttünk elképzelt hivatali rangom: egyszeriben úgy jött ki az egész, hogy talán az irodista másává fejlesztettem magamat, habár az ujjaim közül hiányzott a tollszár és jobbomról az elmaradhatatlan tintatartó, egyik oldalról a mindenkor fölcsapott födelével, hogy úgy látsszon, örökké kapható vagyok az írásra. Pedig el sem tudtam volna képzelni a papíron betűimet, vajon hogy írásmódom reszketeg, öreges, ódivatú lehet-e, vagy épp fordítva, hanyatteső kackiák laza láncolata-e, amellyel kapcsolatban az lenne az általános vélemény, hogy ember legyen a talpán, aki abból bármit is ki tud betűzni. Ha nem egyenesen azért is lett oly hanyagul odavetve, hogy senki se tudjon elmenni rajta, legalábbis pecsét nélkül ne, amit úgyszintén birtokolok. Tulajdonképpen csupán azt az ismeretlen föliratú, szent ostyánál semmivel sem nagyobb kiterjedésű kört, pontosabban ennek lenyomatát birtokolom itt az egész világból, ezt a fájdalmas bélyeget, amelyről ki tudhatná, minek a hitelesítésére használták eddig, ezentúl azonban a tintába mártott orrukát kell hogy odanyomják az íratok aljára, vagy felőlem nyomhatják akár a kutya seggébe is.

Itt terrakotta színzetű elméldésemet mintha a falhoz csapták volna, most már nem is tudtam volna megmondani, hogy mit tartalmazott eredetileg, egyáltalán mi lehetett itt bennem az eredeti, a szóra érdemesíthető, amivel ideérkeztem, majd hirtelenében távozni is szándékoztam, nehezen viselve el az esetleges kártékonyságomra tett utalást:

– Node, ember, hova menne ebben az éjszakában? – törtek ki szinte indulatosan többen is, pedig egyáltalán nem az ő házuknál voltam, azt sem tudtam, merre van a házuk; talán attól tartottak, hogy egyszerre csak ott álllok majd az ő küszöbükön?

– Kimegyek itt, az útig, megnézem az embert, akit égni láttam. Futólag ismertem, még mindig előttem van a sárral bevert cipője meg nadrágja szára.

– Nem éghetett az igazából, valaki más rakta azt a tüzet, hogy bolonddá tegye magát.

– Miért épp engem? Meg miért épp más? Amikor azt sem tudhatta, hogy én én vagyok, és éppen itt vagyok. Hogy ez nekem majd szembe fog tűnni... Attól tartok, hogy mi mindannyian egy-egy külön-külön illúzió áldozatai vagyunk, ha ezt hajlandóak lennének megérteni, és akkor már minden egészen másként mutatna.

– Talán csak nem tartunk máris ott, hogy menten halódni kezdjünk? Mert akkor az el fog tartani egy darabig... – háritották el magukról az illúzióknak az árnyékát is, úgyhogy szavaim mindvégig ebbe az értetlenségbe ütköztek, vagy magamnak kellett volna itt némelyest alkalmazkodnom a feladványhoz, azonosulnom vele, abból a célból, hogy közelebb jussak épp a tulajdon rejtélyem megoldásához: lassanként rá kellett jönnöm, hogy ilyesmi kizárólag csak énvelem fordulhat elő, az ilyen különleges helyzetek, amelyekkel az égvilágon senki sem tudna nemhogy mit kezdeni, hanem még készakarva sem keveredhetne hasonlókba, én viszont épp ezeknek az eredetét élem, mintegy magamból képezem, és most már csupán azt kérdezhetném meg: No és milyen eredménnyel? Sikert sikerre halmozva? Vagy pusztán a balszerencse, hogy lettem, kerített ily tartósan a hatalmába? Nem így kellett volna keletkezniem vagy történnem?

Hiába is jöttem előbbre való helyről ennél, ahol most vagyok – avagy mi legyen az az előbbre való hely, talán Süketpuszta? Mert bizonyos tekintetben lehetséges, hogy éppen ott vetődtem ismét fölszínre – itt bele kell törődnöm abba a valótlanságba, amit jelenthetek, mint afféle zártkörű fogalom, amelyről ki sem tudhatja biztosan, hogy mit jelent, illetve hogy azt a valamit jelenti-e, ami lenni szeretnék, vagy mostanra már egészen megváltozott az értelme, és innentől számítva megváltozott értelemmel kell időznöm magam sem tudom biztosan, hogy hol, mindenesetre úgy sejttem, hogy valamiféle kilátással, mert különben nem merednének így rám, hanem legfőlőbb figyelembe se vennének. És hogy mivé lett eközben az önmagamról megalkotott véleményem? Hogy máris, mindenki szeme láttára kételkedni kezdjek önmagamban – azt már nem! Ezt a társaságot mégiscsak önmagamnak csodítottam össze, hát most legfőlőbb emlékként velük megyek, függetlenül attól, hogy ki merre tart.

Tehát nagy garral, mintha valami csöstül jönne, berúgva az idegen ajtót, kései órán, amikor már egyáltalán nem szokás érkezni, megnézem, hogyan alszanak, ki hol talált magának éjszakai nyugvóhelyet, rajtam kívül, persze, aki még mindegyre csak keresem, de szólni nem tudok, mintha kilőtt pisztolygolyókkal lenne tele a szám: egyszóval, kísérteties éjszaka járhat rátok! Számlapjával befelé fordítom az ajtófélfába vert szögön láncánál fogva függeszkedő zsebórát, elejét venni a ketyegésnek: tulajdonképpen miért nem jönnek utánam a kutyák, hogy csaholva kiűzzenek a házból, ahogy menyétet szoktak zargatni, amikor orrukba fújja elsápadt vérszagát a szél.

Hát nem azt mondtam, hogy előbb-utóbb meg fog jelenni valaki nagy táskával, és iratokat kezd zilálni, de arról szó sem volt, hogy ez vaksötétben lesz, ha legalább a hő bevilágítana az ablakon, de semmi, csupán a meszes alakot látni, mintha az Úr jelent volna meg, búcsúzkodni, vagy ugyan ki tudná megmondani, hogy mi dolga lehet? Ijesztgetés nem állhat szándékában, különben is mostanra már mindenki megszokhatta, hogy szakadatlan félelemben kell élnie, amelyből csupán a megrettenés rázhatja föl egy-egy pillanatra: ebből tudhatja, hogy csakugyan létezik, mialatt – alvás közben legalábbis – semmi egyéb nincs.

És aki netán görbe úton tartana hazafelé, ki terem előtte nyomban a sötétben, mintha egyenesen igazoltatni szeretné? Okmánya meg persze, semmi, úgyhogy elfut amarra, ahol sejtése szerint a kutya sem fogja keresni, eszébe sem jutna másnak, hogy az a hely is a világon van vagy volt valamikor, de mostanra ez is mindegy: mire odaér, úgysis kifényesedik a csizmája sarkán a patkó.

Gondja csak azzal lenne, ha még nem folytak le a tél végi vizek, és hiába tenne bármilyen nagy kerülőt is, mindig valaminek a túlpartján futna, no de mi elől is?

Aki meg itt netán keresztülvágná, a túlsó oldalon már merőben más helyzetnek lenne a részese, egyszeriben csak benne találná magát, mintha disznóforrázó teknőben evezett volna oda; most, hogy egyelőre nincs rá szükség, úgysem igen való másra, mint elkódorogni benne, éppen úgy, mintha valaki azt vette volna a fejébe, hogy megvárja, amíg följön a holdvilág, és akkor nekilát nádat aratni – reggelig nagyon szép kis irtás kerekedne belőle, csak bámulni lehetne tátott szájjal, hogy ki milyen sorsra jut, mintha mostantól nádkúpban szeretne lakni, csupán a kígyónyelvét nem öltögeti még.

Valaki meg egész idő alatt füttyögne a sötétben, fölhívni magára a figyelmet: éppen jó terepet választott erre a célra, vadkacsaesre sem lehetne különbet, rozsa ütközik ki a bőrén, éppen úgy, mint az olyanak, aki vértet visel a hűvösség ellen.

Ezek ketten, úgy tűnik, egyezkedni szeretnének egymással, látatlanból

is, és ehhez hozzá kell még venni azt a harmadikat, akinek szinte a fölügyelete alatt zajlik mindez: bosszantó térség, úgyszólván fölnyithatatlan, feszítővással kell indulni a puszta megszemlélésére is, csupán arra kell majd ügyelni, hogy az ember a lábára ne ejtse, s utána azt kelljen kitalálnia, hogy valaki ismeretlen kiverte a kezéből, mivel az itt említettek közül egyik sem lehetett, úgyhogy szavaiból már-már arra lehetne következtetni, miszerint a földidézettekén kívül még egy valaki beárthatja magát a más dolgába, de ennek a szándéka inkább homályos, mintsem meggyőző.

Akkor tehát ugyanilyen homályos és csöppet sem meggyőző szándékkal ülve maradni az idegen konyha levegőjében, háttal a szék támlájának dőlve, mert abba az irányba már biztosan lehetetlenség lefordulni róla, sem a fáradságtól, sem az esetleges elalvástól, de a két oldaláról már nincsen fedezve az ember, ott szabadon jár-keel a szél, akárcsak a hátracsuklott fejénél az álla alatt, hogy talán a lassú huzatolásával metssze el a torkát, s ennek révén e megdöbbentő képpel még jobban beleéljük magunkat a jelenetbe. Szükszerű-e itt még mindig a menyecske jelenléte ezen a simára döngölt talajon, vagy máris jobb lesz mindenkit mellőzve ingre-gatyára vetköznöm, és helyet szorítanom magamnak a deresre emlékeztető, kimondottan kőkeményre hempergett priccsen, amely éppolyan, mintha egyenesen a földre feküdnék, a fejem alatt az ide is magammal hurcolt táskával, amelynek még mindig nem vagyok tisztában a teljes tartalmával. Levett ruhadarabjaim a széken vagy legalábbis a szék közelében maradnak, ez biztos tájolási pont lehet, ha éjszakának évadján eszembe jutna fölöltözni a sötétben, és idejében odébbállnom, akár valami hasmenésesnek, aki mély, fekete barázdába guggol.

A hasmánt fekvők azonban már elhagyták a priccset – erre bizonyára akkor kerülhetett sor, amikor megszunnyadtam –, meg a lámpát is elvihette valaki, vetközésemet mintegy jeladásnak tekintve a távozásra, úgyhogy magamra maradtam a hideg konyhában, ahová csupán futtában tértem be, mostanra meg végleg elkedvetlenedtem, arra gondolva, hogy mi az ördögöt hurcolászok és magamban vagy magammal, mintha a világot szeretném valamitől megszabadítani, ekként cipelem a fölösleget, együtt a fölöslegességgel, és úgy jön ki, hogy mily takarékosan bánok vele: hogy talán azt szeretném, még sokáig tarston?

Azután a kinti levegő mintha megorrontotta volna, mily védtelenül vagyok e helyen, ahogyan csak egy zsák krumplit hagyhattak volna a fagyon – nem mondom, hűvös lesz itt a hajnal, mintha máris valamelyik fagyos szent napjára virradnánk; ha legalább egy lópokrócot kapok, akkor most nem kellene máris nekilátnom, hogy vissza fölöltözzek, sőt, a kezem ügyébe eső papírzsákba öltözzek talán a nyirkos ruhám helyett? – avagy majd megszárad rajtam, feküdjek csak föl nyugodtan benne ide, akár a ravatalra:

ez még meglepőbb lehet a holnapi napnál! Amennyiben, persze, elszállt időnk menetrendje szerint éppen az következne ránk, meg főként rám, ki-halt porondok fehér bohócára...

De holnap majd!

Ha az érzésem nem csal, rögtön, amint megmosakszom kissé enyhe zsír-szódaoldatban, amely kicsit ugyan csípi majd a szememet, de egye fene, majd csak fölnyitom már, rányitom végre erre az egészre, ami itt megy, már ahogy mifelénk képzelik a jövőt vagy mi az ördögöt, tálakat cipelve, tojással teli, mintha készülődnének valamire, vagy csupán én látom ott azt a nagy halmot, a lámpafénytől átvilágított tojásokat, hogy mindegyikben lát-szik is az embrió, készen reagálni a hőre, vagy valami csuda majd csak tör-ténik velük, nem különben, mint egy szemrándulás vagy -rebbenés, amely-lyel máris jelt adnak bizonyos cselekvésre, amihez nekem már jelenleg sem-mi közöm, mielőtt nekiállnának valamennyit föltörni, edény vagy az asztal pereméhez ütte: ez a reccsenés, akár az idegen koponya meszes héja, illetve mit tudom én, mi, csupán az biztos, hogy ezt nem fogjátok a fejembe suly-kolni, messzebből jövök én ahhoz! Az én nagy utam, amelyről máris nyu-godtan állíthatom, hogy mögöttem áll! Hiszen még ha akarnék, sem tud-nék rajta visszatalálni oda, ahonnan az eredetemet veszem: mert, végered-ményben, mily különös, hogy ne mondjam, különleges származás! Mintha átléptem volna az árnyékomat, ugye? Ezen az égövön! Mint afféle égövön aluli ütés vagy a magam számára is istencsapás – nos, bizonyára éppen ezt a lehetőséget alszom ki magamból, de mintha itt inkább fagyasztani, sem-mint altatni szeretnének, vagy csupán az álmom merül ki ebben, a félál-mom, a másik fele viszont épp ellenkezőleg, megmerül a talajvízben, ahol máris a hajnali harangszó rezdülésére vár, mintha embrió rúgna halánté-kon, majd úgy érzem, határossá válva a kongatással, félig megmerült vödör, amelyet máris a fölszínre húznak, mintha nem éreznék a súlyát, vagy egye-nesen az is a legfőbb cél, hogy a nyakam közé lötytintsék a tartalmát, mint-ha le akarnának mosni rólam valamit, hogy kitesszem arcom eredeti színe a hirtelen talpra szökkenő valamiből, ami bármely lehetséges formában igyekszik majd életre dagasztani, ha már így elszlott ez az itteni tolongás, amelynek a legnagyobb sajnálatomra nem állt módomban végét várni, és el-kalandozott rólunk a még betoretlen figyelmem.

Úgy jött ki a dolog, hogy képtelen vagyok föloldani vagy dióként föltör-dönsni őket a fantáziámban, a tojás áll sokkalta közelebb hozzám, talán a meszes héja miatt, vagy hogy máris csakugyan feledékenyebb, a leendő tyúk-esze következményeképpen, amire talán még eléggé rá kell hajtanom, hogy megszerezhessem magamnak, miként a táskával is tettem, benne a pisztoly-lyal, s hogy ezzel sikerült fölébresztenem a közfigyelmet, de mivel többre nem voltam alkalmas vagy hajlandó, hát most itt vagyok, mint afféle rövid

lejáratú kincs, amelyre senki sem tett szert. Vagy csupán képzelem ezt, a már-már terhesnek mondható képzelőerőmmel, amelyet semmiből sem állna oly szintre fölfokozni, hogy rémeket lássak.

Majd idejekorán fölserkenvén, mintha máris vásárra igyekeznék valahova, ahol semmi hasznomat sem fogják venni, csupán tátani a számat, ezenkívül összefogdosni minden kezem ügyébe kerülő portékát, ragacsos ujjlenyomattal látni el, mintha helypénzszedő lennék, pedig pecsétes bilétákat is osztogathatnék, titkon ezt árusíthatnám valamelyik szűk utcában az arra tévedőknek, mint belépőjegyet valahová vagy engedélyt valamire, amit éppen szükségesnek látnának: kiszakítanék taláalomra egy területet, s kiterjeszteném rá a hatáskörömet, s attól kezdve rendelkeznék vele, mintha nem lenne okosabb dolgom, sem egyéb elfoglaltságom, mintegy erre alapozván az elfutó jövőmet, amelynek innen nézve nemigen léteznek még csak alig sejtethető körvonalai sem.

Tehát hogy én most ezt fürkészem innen a sötétből, úgyszólván fogva-cogva, mint akin egyszeriben máris kimondhatatlan rettenetes lett úrrá – lehetséges, hogy ez vonatkozik is a merülő félálomra, ahogy rossz irányba fordul el velem a sötétség leple alatt a föld, s egy napon majd oda jutok, hogy idegen csillagábrák alatt ébredek föl, mivel aligha kémeleli itt valaki is az égbolt magasabb rétegeit, vagy ha még a szemébe is ötlene az a változás, vajon hogyan festene, ha le-föl rohangálva nekilátna észleleteit világgá kürtölni, miszerint rendkívüli dolgok játszódnak le, és a Mindenség váratlanul az átalakulás útjára lépett, már a Fiastyúkot sem találni a fészken, és a Kaszás hosszú rendet vágva bearaszolt az égbolt hajlata alá, pedig hol vagyunk még az aratástól, egyáltalán, adja-e majd magát valamire a vetés? Habár az égi vetéseken, ha derült az idő, tisztán látni, hogy már ilyenkor megcsillan a harmat, ám a világ kopársága mintha mégis szívósabb lenne ennél, a végtelenségig kitart, mintha minden talpatalnyi földet keményre gázoltak volna valami végtelen kísértetjárás során, amit senki sem óhajt tudomásul venni, és csupán a házfalak, no, azok képesek még úgy-ahogy ellenállni, habár a falak sarkát így is egészen kerekre koptatták már, ahogy gyorsan befordulnak, és még visszalesnek, nem követi-e őket valaki. Arra aztán, ha véletlenül arrafelé visz az útja, ráhuhognak, hogy leesik a kalapja, és mire előkeríti és körbenéz: egyszeriben sehol senki. Így jön ki a dolog, vagy van, aki egyre-másra így intézi – most én járjak utána, hogy mi is itt a valós helyzet? Lássak neki kísérteteket riogatni? Méghozzá a más portáján, ahol igazság szerint semmi keresnivalóm sem lenne?

Inkább akkor már nyűglődve nekilátok készülődni egy nem létező helynek a nem létező – elméletben ha eddig fölmerült – vásárára, hogy elsőként érkeznek a vásártérre, mielőtt még az első póznákat levernék, sőt, magam mutassam a helyét, hogy hol lenne a leginkább megfelelő, ha már sát-

rat akarnak verni, akkor már úgy verjék, ahogy én gondolom, mit kell nekik mindig a maguk feje szerint csinálni! Miért maradnék én ki szakadatlanul az efféle tágas idillekből? Amikor még igazából nem is sikerült bekapcsolódnom a menetükbe...

– Hol a nadrágom? – teszem föl a kérdést a sötétben –, avagy volt énnekem egyáltalán nadrágom? – Tehát rögtön a lényegre térve: – Hol a nadrág? – rikkantom, mintha kitartóan, esküvőre készülődnék, és már nagyon sürgetne meg szorítana az idő.

Nem hiszem, hogy átkutatták volna a holmimat, kiforgatták volna a zsebeimet, olyasféle szigorú pillantással, mint akik titoknak szeretnének a nyomára jutni, ám az szakadatlanul kisiklik a kezük közül, mivel egyáltalán nem is létezik, csupán képtelenek lennének fölélni ésszel, hogy valami kimondottan ismeretlen, és hogy ebből egyikünkre nézve sem származhat semmiféle előny sem. Hacsak magukkal nem vitték tárgyi bizonyítéknak, vagy hogy előbb kutyával szagoltassák meg, arról viszont fogalmam sincs, hogy miféle szándékkal.

– Ott hagyta a széken – szól ki a menyecske hangja egy szomszédos sötét helyiségből, azt sem tudnám megmondani, milyen irányból, mintha egyenesen a fejemből beszélne, ezt hallom az állítólagos harangszó helyében, amely most oly nagy hatással lenne rám.

– Hacsak magával nem vitte valaki... – jegyzem meg lúdbőröző lábszárral, és egyre inkább a hatalmába kerít az érzés, hogy pucérságomban szinte csontvázszerű valami lehetek. – Ne haragudjon, hogy efféle intimitásokkal zavarom a nyugalma, mintha más eszembe sem jutna vagy meg sem fordulna a fejemben. Mintha csupán eddig érne az eszem, hogy hol szedhetem össze éjszakának évadján a szertehagyott holmimat... És ehhez is már másnak a segítségét kell igényelnem!

– Menni szeretne valahova?

– Igen. Éppen most ötlött föl bennem, hogy halaszthatatlan dolgom van itt a közelben, tulajdonképpen erre ébredtem, ez az a gondolat, amelyik egyáltalán nem hagyott nyugtot. Mostanra szerencsére kialudtam magamat, de erről nem szeretnék beszélni...

– Gyűjtsak lámpát? Csomagoljak valami útravalót?

– Főlöské, ne fárassza magát, nem várhatok el ennyit, hiszen korábban sohasem látott. Tulajdonképpen nem is ezért jöttem, kár volt nyugtalanítanom magukat. Elbaldogulok egyedül is, nem fogok elkallódni, hogy holnap az ágy alatt találjon rám! Már hamarosan megyek is – mondtam, bár inkább maradtam volna.

– Biztos abban, hogy el tud igazodni a sötétben?

– Abban az egyben egészen biztos vagyok. Már meg is szokta a szemem. Maga csak maradjon... – Magamhoz vettem a táskámat, és úgy léptem le a

ház küszöbéről, mintha gyalogosan tengerre szállnék, vagy épp a hajót hagytam volna el, és végtelen víznek vágnék neki. Hűvös volt a csönd, mintha magam találtam volna ki, szórakozásképpen e rejtélyességgel, ami a megtestesülésem lenne, egészen addig, amíg valaki rám nem kiált, és akkor az egész szertefoszlik, akár valami túlságosan is törekenyre sikeredett lelkiállapot, mintha ez volna a legfőbb meghatározóm, s hogy ez alól szeretnék talán sebbel-lobbal szabadulni, s azt követően, miután visszavonhatatlanul elmúlt, csak foghassam bánkódva a nagy fejemet, csillapítani igyekezően a bennem dülő szorongatottságot. Habár nem tudom, kitetszik-e ebből, miszerint mi értelme lenne annak, ha ugyanazt csinálnám, amit mindenki csinál, akkor inkább már egyáltalán nem is csinálnám, mert minek csináljam? – ébred föl bennem ez a szakadatlanul tartó ellenérzés, avagy ez lenne a jobbik eszem? Röviden, a balvégzetem, vagy mit tudom én, micsoda – ennek a megfejtésében segítségre szorulnék, amennyiben legalább annyira érdekelne, hogy érdemesnek tartanám segítséget kérni, ám itt egyszerűen összekuszálódnak a szálak: merthogy kitől? És szorulok-e én egyáltalán segítségre, alig hogy leléptem az idegen küszöbről, mivel ezzel az erővel ott is maradhattam volna, hogy tovább kísérletezzek a peccéses félcédulák árusításával, habár senki sem mutatkozott hajlandónak vásárolni belőlük; csupán azt vettem észre, hogy néha a hátam mögé kerülnek, talán hogy arról az oldalról is világosan lássanak, amin aligha van csodálkoznivaló – tehát egyszerűen elhaladnak a hátam mögött, mint akik ismeretlen halottat vesznek szemügyre, vagy olyan valakit, aki a gallérja mögött ott hordja a halált: nos, efféle ostoba elképzelések táptalaja süvölthet belőlem, hogy minderre visszagondolva úgy kell éreznem magamat, mintha nyakon öntöttek volna moslékkal.

– Honnan veszi ezt? – szólítom meg a magam alkotta elképzelést, mint életem alig elmúlt időszakának a hőstét; korábban kifejezetten Úrfi lett volna az, de ő oly egyértelműen eltűnt a közelemből, hogy kénytelen voltam magamra vállalni a hős kiegyensúlyozatlan látszatát, és eközben alaposan meg is erőltettem magamat, mivel mindez igencsak idegen volt tőlem, a magam háttérében talán sokkalta jobban meglapulhattam volna, ha csakugyan odafigyelek Úrfira, hogy unszolás nélkül ne mozduljak, és még véletlenül se szóljak egy szót sem. Most meg ez az egész a nyakamba szakadt, éreztem, hogy rá vagyok kötve valaminek a kötelére vagy még inkább a láncára, és nem olyan értelemben várnak rám sorozatos események, ahogyan én az összefüggések láncolatát élvezni szeretném, vagyis hogy majd helyszíntől helyszínig vezetgetnek, miként a medvetáncoltatók a megkérgesedett lelkületű, öreg medvét, hanem itt majd magamnak kell megszerveznem a színhelyeket, valahogy úgy, mintha egyáltalán nem is léteznék, és aztán kapkodni javában a semmitlen semmi után... Mert hogy én önállóan létezzem? Függetlenül és mindenfajta támasz nélkül?

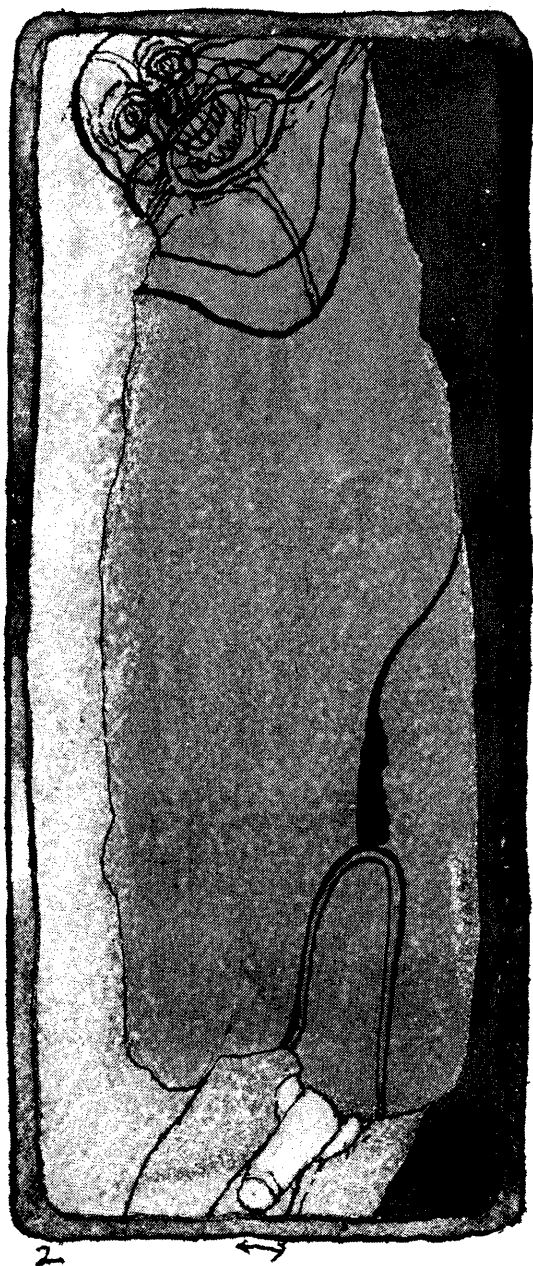
Az a valaki viszont, akinek már rég a bőrébe szerettem volna bújni, nagyon a világtól elrugaszkodva élhetett, az ablakon keresztül a tűz fényénél láttam egyszer a falra vetülő gnóm árnyékát, mintha nyílt lángnál perzselt volna magát, vagy csupán az örökös vacsoráját készítette, habár fogalmam sincs arról, mit szokott vajon az ilyen vacsorázni, bár jobb lett volna, ha még idejében megtudom, hogy képzeletben máris képes legyen gondoskodni magamról, vagy legalábbis idomítsam magamat ehhez a gondolat-hoz, és még véletlenül se kelljen majd a kocsikenőcsöt nyalogatnom a sötétben a hideg tengelyek végéről, azt, ami kibuggyant a kerékszőg mögül, mégpedig az én finnyás lényemnek, és azt is azért a sötétben, mert napvilágnál kimondottan szégyelltem volna ezt a kenetlen bensőmet – bár a továbbiakban bizonyára nem kellett volna azon gondolkoznom, miért olyan sötétek a templomi lobogók, hiszen nemrég még mintha valamelyikbe belebugyolálva létezett volna a lelkem, vagy csupán a lelkendezésem, ami most hajszolt, hová is?

Mert a jelen pillanatban nem ismertem senki más magaméhoz hasonló helyzetűt; még csak hírből sem hallottam, hogy valahol is léteznének hasonlóak, ám ha egyszer az ember már benne van, könnyebben bomlik ki a bensőjében hurcolt, gyomornedveitől meg táplálékától elmocskolózott batyuból a szándék, hogy helyzetén nem csupán javítani, hanem változtatni is képesnek mutatkozhasson – bizonyára innen is van ez a földézett konokság, ahelyett hogy már akkor kapom magamat, és megyek tovább egy házzal, már akkor tartom az irányt Süketpuszta felé, vagy még távolabbra, még tovább a villanyvezeték hosszán.

– De hova tovább? – kérdezhetném most már a világ végén, miközben egy ablaktábla alsó kockáján bámulnék befelé, úgy érve el a megfelelő magasságot, hogy egy fölfordított vesszőkosárra állok.

A hajnal hűvösebb volt, mint a két legutóbbi, amit eddig már a szabad ég alatt töltöttem, úgyhogy nem ártott volna, ha a súlyos és idegen táskahelyett egy fiatalabb kölyökkutyát hordozok magammal a hónam alatt, hadd melengessen, és még a majdani kocsikenőcsös számat is körülnyalhatta volna, hogy ne legyen annyira visszataszító, habár az, akit még annak idején kiszemeltem magamnak, kimondottan valamiféle azonosulás szándékával, vajon mennyivel festett előnyösebben nálamnál?

Nagyon egy áporodott fickó lehetett, akitől akárki elvárná, hogy legalább elkeseredett pálinkaivó legyen, de ilyen feddhetetlen, amilyenek épp ennek kellett lennie, alighanem csak száz évben születik egyszer, illetve erről nehéz lett volna olyat akár csak föltételezni is, hogy született, ez egyszerűen volt, akárcsak én, aki szintén nem emlékeztem arra, hogy valaha is megszülettem; mi sem állt tőlem távolabb, mint sohasem is létezett szópós korom!

És erről a mostani elméletbeni vesszőkosárról, amelyen az üresség fölött egyensúlyoztam, szerettem volna én a hátára kapaszkodni – szerencséjének tekinthette máris például azt, hogy még az annyira áhított kölyökkutyát is nem hordozom magammal, mert úgy egyből fogalmat alkothatott volna hűvös jelenségemről.

Ám egyelőre még mindig kívül voltam a világ üveglapján, pontosan nem is láthattam, mivel bíbelődhet ebben a pillanatban, talán palack száján néz befelé, amelybe elképzelése szerint építeni szándékozna valamit, hajót talán, hogy ez majd kimentené hajótörött mivoltából, s vajon én helyet kaphatnék-e majd rajta elméletbeni kutyámmal, pipiskedvén itt, ahogyan máris a magasságot szeretném lehúzni a magam színvonalára, mintha épp fordítva: szárnyra kaptam volna.

Valahol, a mostanra kihült kemencében!

Miképpen majd minden irányba csorognék alá körös-körül az elfeketedett és egyhamar bizonyára nem is pitymalló égbolton. És talán ez az állapot is volna nekem a legmegfelelőbb, e sűrűsödő cseppfolyósság, mintha árnyék esett volna rám, vagy inkább fény híján tapogatóznék felé: hát minek az árnyéka lehet ez, és egyáltalán hol található meg, ha már önmagamból bontom ki, akár valami készséget vagy tudományt, amelynek azonban közléről sem vagyok a birtokában. Odalett hát máris az én csigaházam, mintha kiszöktem volna koponyám boltozata alól, és kutatok az elfogadható forma vagy lakatlan test után, ekként rejtőzni el talán, hogy végre senkitől sem zavartatva leltárba vehessem magamat, miszerint mennyit is sikerült megmentenem maradékomból vagy töredékemből, mielőtt idegennek mondható sajátosság hatalmasodna el rajtam, amelyről pontosan annyit tudok, mintha ebben a sötétben döngölt talajú, rögtönzött tekepályán töllem kiáltóan nagy messzeségben levő bábokat vennék célba sáros, alakatlan fagyolyóval, hogy hányat is találok a fölázott mindenség hátán, vagy inkább mennyire valószínű máris, hogy sehányat, és különben is akadályozna ebben a fél kezemet lehúzó, teliszúfolt táska.

Mert mintha végig üvegszeggel néznék kitömött formámból valami gépi látással! És legalább még egy lövéssel a táskában lapuló forgópisztoly dobjából... Hogy ilyesmi határozhatna elképzelt sorsomról! Hiszen még csak azt sem kiáltozhatom, hogy éjszakai szállást a későn érkezőnek, aki maga sem tudja, merre vetődött, mintha napszitta újságlap ábráján sodorta volna ide a szél, és most mindegyre csörtög a falak tövében, ahogyan sün burkolózott volna bele, átmenetileg, a még tartó hideg ellen, és most ki szeretné megtörni ezt a csöndet, amelynél úgysem futná neki többre: áttetsző, mintha olvadozó jéglapot támasztottak volna a puszta falhoz, s verejtékezik, akár az ablak üvege – bizonyára ilyen helyekre küldözik a világ elcsapott feketelista-vezetőit, akiknek egyszeriben úgy tűnik, mintha ugyanab-

ból a jégből szabták volna szemüvegük lencséjét, s amit azon keresztül látnak, kétségtelenül az lehet a valóság, mielőtt bármelyiküknek is megfordulhatna a fejében, hogy most egyszeriben itt van, avagy netán épp maga került feketelistára? Ugyhogy hiába vezette hosszú időn át oly nagy buzgalommal, mégsem tudta tökélyre vinni... Íme, a körültekintés csődje! Elközeleget lassan az alvajárók ébredésének ideje is: akiknek eddig kakasszó csavarta el a fejét, most megszaglóssza és levizeli őket a róka.

Bizony, a feketelista, az még talán segíthetne rajtam is – okoskodtam.

No, majd maszatolok én ide nektek mindjárt!

Ahogy elképzelésem szerint a világosság – nem is, inkább a vakító fény – simára vagy inkább csupaszra borotválna, valahogy úgy, ahogy egy galamb a szárnyával nekiröppenne a borotva élének. Hát hullott itt ki egyetlen szál angyaltoll is? A vér meg egyszeriben olyan sötétén áll a levegőben, akár a füstfelhő, mintha telített szénhidrogén égne. És mindez hirtelen lezuhan, még csoda, hogy nem a fejem a borotva meglepődött éle alatt: hogy mily váratlanul következne ez be!

Kiszabják istenke tésztáját, imhol szeletelik a Krisztus-testet, s micsoda nyers állapotában... Amilyen alakúra a szakadatlan légellenállás formálta a madárvilágot.

Am folytatván a maszatolást, előbb jutok én el arra a helyre, ahová indultam vagy indulófélben vagyok, mióta is – már magam sem tudnám pontosan megmondani, ez valahogy olyan tartós állapot, hogy ezzel fekszem meg ezzel kelek, s azt is hogyan? Meg főként – hol? Úgy vagyok ezzel, miszerint eddigre mindenképpen megérdemeltem volna valamennyi gondolkodási időt, vagy nevezzük akárminek. – A törődött lelketeket! – hogy ezt ne mondjam: amellyel eleve képtelenek vagytok eljutni akár ennek a közélébe is! Közelség meg lélek – hogy csak ez hiányzana? Belőletek is meg belőlem is – nem tudom, jól modnom-e, helyesen vallok-e színt, vagy ez is majd a változások folyamán derül ki? Egy fényképfőlvétel erejéig azért nem ártana megállítani velem az időt; bár nem tudom, létezik-e eljárás a sötétben való fényképezkedésre, avagy ami kijönne belőle, az a sötét maszatolás: hát nem az-e itt a végcél?

Korántsem! Ettől még messze járunk! – hozhatná a tudtomra valaki, aki egész idő alatt a szekrény meg a fal között lapult, követett házról házra, talán csak arra várt, hogy elcsípje valamelyik éber pillanatomat, amikor épp egymagamban vagyok; de miért nem tette meg ezt a szabad ég alatt, amikor időm nagyobbik felét ott töltöm, magam sem tudnám pontosan megmondani, mitől vezérelve. Attól tartok, olyasfajta remény pislákol bennem, hogy valaki majd csak rám akad végre! Berúgja maga előtt a deszkakaput, és betör fölismeréseim eddigelé definiálatlan terepére.

– Ide jöttél döglődni, mi? – vethetném föl előtte, még mielőtt bármit is

szólhatna. – Követed az embert házról házra, csak hogy nem fáradsz ki, hogy le kelljen ülnöd, s azután végleg ott felejtse magadat! – átkozom, vagy csupán magyarázom neki ezt a lehetőséget, amennyiben már megunt volna.

– Kapd be ezt! – nyújt valamit a két ujjá között tartva, éppen úgy, mint ha valaminek a csőrében volna, s ezt, a két ujjából formált fagymarta csórt a falra szeretné vetíteni, éppen akként is igazgatja a fény iránt. – Még szerencse, hogy találtam...

– Dehogyan kapom! Minek az nekem?

– No, kapd csak be nyugodtan – sürgetett, hosszan kinyúlva helyéről vagy rejtekeről –, orvosság, majd meglátod...

– Semmi szükségem orvosságra! – utasítottam vissza határozottan. – Minek kellene nekem orvosság? Inkább a pulóveremet kellene kimosnom, ha akadna valahol meleg víz. Erre várok már – mióta is? Megvan az már legalább egy hónapja.

– Ugyan hol szárítanád meg, ha kimostad? – okvetetlenkedett, mintha nem lenne mindegy, hogy én mit csinállok, inkább törődött volna már régtől a maga dolgával. – Örökösen törtetsz valahová, nem lesz annak ideje megszáradni.

– Kiakaszthatom a szélre vagy a fagyra, már aszerint, hogy mi van. Talán jobb lenne a fagy, ha választanom lehetne, mivel a szél, az messzire vinné a szagomat.

Tett még egy fél fordulatot a hátam mögött, majd mintha valami kifejezett időhátralékból szólna azon a döglődő hangján, talán még új mondókába is kezdett, pedig ahelyett, hogy hallgatnom, jobb lett volna nekiugranom, és megráznom a gallérjánál fogva, hogy csak úgy lötyögjön a lé abban a vékony héjú fejében, de ha egyszer elmulasztottam, s máris ott kanyargott a hangja elvetélt kézírásként a levegőben, akár a téli fecske a füstí fészkeből, de, komolyan!

– Én olyan beteg vagyok már tőled – mondta –, hogy, hitemre nem húzom már sokáig!

– Mi a csodának is húznád? Idegen helyeken bujkálni, végtére is micsoda dolog az? Miért nem nősültél meg? Úgy most kutya bajod sem lenne, el lennél látva mindennel, idegen stafírunggal...

– Ilyen alapon álljon szóba mostantól akárkivel az ember! – látott neki méltatlankodni amiatt, hogy kutyába sem veszem a keserveit; inkább talán parfümös zsebkendőt kellett volna lengetnem az orra előtt, amennyiben van, de mégis inkább a pisztoly agyával kellett volna odasóznom a homloka közepébe, hogy emlékeztessen kiletére:

– Ha-ha! A feketelista-vezető! Habár ez ugyancsak régen lehetett! – tört ki belőlem a kárörvendés. – Amikor itt még élet volt! Most meg? Hát ezt csakugyan meg lehet nézni!

Ehelyett azonban, hogy ily nagy lendülettel fejtem ki, tudatomban fölgülemlett gyapotként csattantam a képébe hosszasan érlelt üres szavaimat, csakugyan csupán nézmem kellett volna, akár egy meghátrált hősnek, a már szóba hozott erőteljes gépi látással, mint aki véglegesen rögzíteni szeretné ezt a pillanatot, de inkább meghatározhatatlan tartamot, bizonyos jövő időben vagy jövő idő számára, hogy kiindulópontként ide mindig vissza lehessen térni – kár, hogy nem voltam itt már korábban is, azokban az időkben, amikor még! Mert most csupán egy husáanggal van megtámasztva az alsó kapu, felső meg már fölösleges valamiként egyáltalán nincs is: eredetileg úgyis kerítetlen volt a világ...

Pedig mily ájtatosan ülnék itt most körül az asztalt, tenyerüket olymód nyugtatva a tágas lapján, mintha épp most szeretnék megtáncoltatni, pillantásukkal pedig mintegy az imént fölhozott fecske röptét követve, amely csupa csapongás és cikázás a borongós, sötét mennyezet alatt: eh, ezek sohasem fognak már megváltozni vagy legalább megöregedni, és mintha szakadatlanul biztatnák egymást az imára, ám végtére ebből sem kerekedik ki semmi. Ha én ide valamilyen, akár szóban is kifejtett fordulattal átbukhatnék! – ezt képzelem magamról.

Tehát hogy elfoglaljam helyemet a csupasz lapú, idők levében barnára pácolódott asztal mellett, amelynek mintha bárdot vágta volna az intarziás közepébe, ebédre, hogy csak úgy repedt a nagy kort megért deszkájának az erezete – ennek vajon ki követhette volna pillantásával a röptét, mielőtt ily váratlanul bekövetkezett volna, akár a villámsújtás. Vagy amikor arany kardbojt csapta le a sarkáról a morzsát, szinte mellékesen, és még szerencse, hogy a kardot is ki nem rántotta a hüvelyéből az az itt járt valaki, mintha a lélegzetüket szándékozna vele kettévágni a levegőben, azok meg egyre csak ingatnák előre-hátra a fejüket, már csöppet sem biztosan abban, hogy egy eltévedt suhintas nem akasztja-e meg a mozgásukat, csupán az áhítat nem volna képes eloszlni a szemükből, vagy ennek már egyszerűen nem is állna módjukban parancsolni.

Úgy tünik, a helyzet igencsak hajlamos arra, hogy kicsússzon a kezünk közül, és fejlődési irányba amoda, hátrafelé összpontosuljon, s az egész azt mutassa, hogy mi csupán előretolt örse vagyunk itt, bizonytalan földerítésre, s jelenlegi állapotunkból fog fölépülni mindaz, amivé fajulhatunk, no, közlőről sem valamiféle egyetértésben, erre mindeddig még nem jutottunk, bár nem emlékszem, hogy korábban lett volna közöttünk valamiféle említésre méltó szóváltás, netán megalkudtunk volna bármiben is, hogy az most egyszeriben érvényét veszítse.

Ő különben ismerhetett engem, no de hogy én! Egy ilyen pirulás tátulékot!

Különben festhetett volna valahogy akként is a dolog, hogy ezt az itt föl-

vetődött észlelést egyszerűen összefogja a négy sarkán, akár a kiterített földabroszt, azzal a szándékkal, hogy a hátára vesse, és magával vigye, miként valami koldustarisznyát vagy roppant méretű batyut, cókmókot, és hogy ezt megakadályozandó, úgy kelljen öklömmel a földabrosz síkságának a közepébe csapnom, hogy ebből nem lesz semmi! Ha már belekeveredtem, nem adom! Még ha itt fordul föl, a zsákmányába csimpaszkodva, mintha az ragadta volna nyakon, akkor sem.

Hanem jó irányból közelítek-e én ehhez, az ezen a helyen föltorlódott jelenethez – legalább önmagamhoz mégsem ebből az irányból kellene közelítenem: miért is kellene ilyen üreges gondolatba húzódnom, mint aki szivacsba harap? Nem lenne még elegendő a spongyából, amellyel akár le is törölhetné a rám szabott balsors alakomat? Inkább az asztal körül helyet foglalókhöz kellett volna már réges-rég csatlakoznom, ha már ilyen szűkre rántották itt a batyu száját, hogy aligha érdemes bárhová is indulnom vagy iparkodnom, és kényelmesebb lesz, ha eltekintek a pulóverem mosásától is, mert ki tudhatná, mivé fog alakulni a kezem alatt: egyszerűbb, ha az ember végleg megmarad szemlélőnek, a jó szerencsére hagyva a cselekvést, ha annak netán érdekében állna.

Hah! Végleg lebegésre adva a fejemet!

És ha még a pirulát is elfogadom, amivel megkínált... Bár mit tudhatni, mi lehetett az anyaga – megtermett hal szembogara esetleg, amely akkor kapott szilárd alakot, amikor épp enyvet főztek a fejéből, s most váratlanul fölszínen a folyami mélység, harcsaszájam kétségtelenül érzékelhetné, akár egy természetrajzi kiállításon, és mintha én magam is ennek a közönségből kerülnék ki, éppen olyan türelmetlenül szorítanék magamnak helyet az intarziás asztalnál, magam azonban háttal a világnak, hogy csupán az ablakon át beszüremlő, szálkás kinti világosság tobzódását láthassák a fejem körül, arcvonásaimból azonban semmit se tudjanak kivenni (mintha elrejtettem volna a fejemet), legföljebb a fülem alakját és állását, csupán abból következtethetnének a jellememre, meglepetten mutatva rám kinyújtott ujjukkal; de hogy erre mégsem kerül sor, eloszlanak a kételyeim, és magam is meghunyászkodva illetem ujjaimmal az asztal lapját, hüvelykujjamat két oldalt az asztallap élének vetve, mintha valami távolságot fejeznék ki, vagy épp terítékemet várnám közéjük.

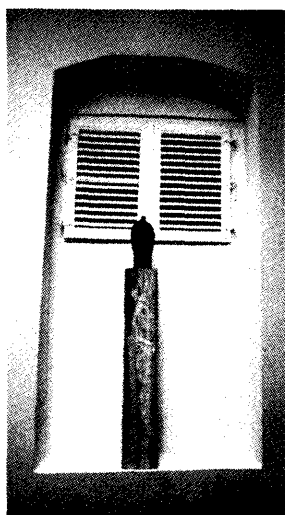
Igy kezdekem volna eredetileg vendégeskedésemet, vagy legalábbis lehetett volna olyan elképzelésem, miszerint végre tartós helyet találtam magamnak, még azt megelőzően, mielőtt ismét az keríthetne itt mindent hatalmába, ami elnyomta a női fülek mögé kent régi illatokat, hogy ezekre én már nem is emlékszem, honnan is emlékezhetnék?

Más szerep tart fogva itt engem! – jelenthetném ki, ám mostanra mintha odébb vitték volna előlem az asztalukat, egyszerre hurcolkodni kezdenek a

levegőben. – Mintha hodály nyílna előttem! – kiáltottam, habár nem nyílt semmi, minden kifejezetten zárt volt, látszott a számos tél fagyától megkoppott ablaküvegen át, akár a koporsó ablakán keresztül, ahogy ezen nézhettem volna befelé vagy kifelé.

És innentől kezdve e légvár, amelyet lakni kényszerülök.

(Vége)

IVAN KOŽARIĆ: *Triptichon*, 1989–90